

Asia: VN/5061/2021

Lausuntopyyntö lukiokoulutuksen laatustrategian luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon tiivistelmä

Vammaisfoorumi on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä. Vammaisfoorumi ottaa lakiehdotuksiin kantaa perus- ja ihmisoikeuksien, erityisesti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 27/2016) kansallisen toimeenpanon, näkökulmasta.

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan YK:n vammaissopimus ja Euroopan Unionin perusoikeuskirja tulisi noteerata lukiokoulutuksen laatustrategiassa. YK:n vammaissopimuksen läpileikkaavina, valtioita velvoittavina periaatteina ovat muun muassa yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja osallisuuden toteutuminen. Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi yleissopimus velvoittaa kohtuullisten mukautusten tekemiseen.

Koulutusta käsittelee yleissopimuksen 24 artikla. Artiklan säännökset velvoittavat takaamaan yhdenvertaisen oikeuden koulutukseen. Vammaisia ihmisiä ei saa sulkea koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden vuoksi. Lisäksi vammaisia ihmisiä varten on tehtävä heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset.

YK:n vammaissopimuksen 9 artikla käsittelee esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Se kattaa laajasti kaiken rakennetusta ympäristöstä viestintään sekä erilaisiin palveluihin mukaan luettuna sähköiset palvelut.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:ssä säädetään koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta. Koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta tehdä kohtuullisia mukautuksia säädetään yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä. Koulutuksen järjestämisessä kohtuullisten mukautusten alaan kuuluvat opiskelemaan pääsemiseksi, opintojen suorittamiseksi ja opinnoissa etenemiseksi ihmisen vamman vuoksi tarvittavat mukautukset.

Johdanto

Ei kommentteja.

Visio lukiokoulutuksesta ja lukiokoulutuksen laadunhallinnasta

Vammaisfoorumi esittää, että yhdenvertaisuuden toteutuminen nostetaan voimakkaammin esille visiossa lukiokoulutuksesta ja lukiokoulutuksen laadunhallinnasta.

Laadunhallinta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että laatutyön kautta prosessit ja vastuut kuvataan ja jaetaan selkeästi. Esimerkiksi vammaisen opiskelija (ja hänen huoltajansa), joka tarvitsee ja käyttää joko Kelan tai kotikunnan vammaispalvelujen tukitoimia, ajautuu helposti tilanteeseen, jossa häntä ei osata ohjata oikein.

Keskeiset toimijat

Vammaisfoorumi esittää, että huoltajat nostetaan keskeiseksi toimijaksi. Luonnoksessa vanhemmat on sijoitettu sidosryhmät ja kumppanuudet-otsikon alle. Vammaisfoorumin mielestä huoltajien roolia tulisi korostaa enemmän ja huoltajat tulisi nostaa keskeiseksi toimijaksi. Vammaisten opiskelijoiden huoltajien ja oppilaitoksen saumaton yhteistyö on tärkeää opintojen sujuvalle etenemiselle. Vammaisten opiskelijoiden huoltajilla on paljon tietoa opiskelijoiden tarpeista, heidän tarpeisiinsa soveltuvista kohtuullisista mukautuksista ja apuvälineistä sekä tukitoimista. Osa opiskelua tukevista tukitoimista (tulkkaukset, henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelut, apuvälineet) tulevat koulutusjärjestelmän ulkopuolelta ja niiden hakemisessa huoltajilla on ollut tärkeä rooli. Huoltajien tärkeä rooli tulisi tiedostaa ja oppilaitosten aktivoitua rakentamaan yhteistyön malleja vammaisten lukiolaisten vanhempien kanssa. Erityistä huomiota tulisi kohdentaa vammaisten maahanmuuttajien ja oppilaitoksen väliseen yhteistyöhön.

Vammaisfoorumi ehdottaa, että valtakunnalliset vammaisjärjestöt nostetaan mukaan keskeisten toimijoiden joukkoon. Vammaisjärjestöissä on osaamista ja kokemusta vammaisten nuorten opiskeluun liittyen.

Toimintaympäristön kuvaus

Kappaleessa Muuttuvat osaamistarpeet lukee: ”Osaamishaasteeseen vastaamiseksi Suomi on asettanut tavoitteeksi, että korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 25–34-vuotiaiden ikäluokasta on 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.” Vammaisfoorumi huomauttaa, että vammaiset nuoret, jotka haluaisivat opiskella lukiossa, tulevat edelleen liian usein ohjatuiksi joko

ammattillisiin oppilaitoksiin tai ammatillisiin erityisoppilaitoksiin ja erityisesti näiden valmentaviin koulutuksiin. Vammaisten lukioon haluavien nuorten ohjaamiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja sen kehittämiseen tulisi ohjata resursseja. Jokaista vammaista nuorta tulee kohdella yksilönä.

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että digitaalinen saavutettavuus on nostettu esille. Digitaalisten järjestelmien kehittyessä ja yleistyessä niiden saavutettavuudesta on huolehdittava. Ellei tästä huolehdita, näkövammaiset opiskelijat eivät voi järjestelmiä käyttää, mikäli apuvälineet (kuten ruudunlukuohjelma) eivät toimi niiden kanssa. Digitalisaation saavutettavuudessa on muistettava myös opiskelijoiden huoltajat ja oppilaitosten henkilöstö, sillä myös heissä voi olla vammaisia ihmisiä.

Lukiokoulutuksen laatutekijät

Ei kommentteja.

Laadukas oppiminen

Vammaisfoorumi esittää, että Laadukas oppiminen -otsikon alle lisätään kohtuulliset mukautukset, koska niitä ei tunneta riittävästi. Yhdenvertaisuuslain mukaan koulutuksen järjestäjän on tehtävä kohtuullisia mukautuksia, joilla turvataan vammaisen ihmisen yhdenvertaisuutta. Kohtuullisten mukautusten epääminen on syrjintää. Oppilaitoksissa kohtuullisia mukautuksia voidaan tehdä esimerkiksi järjestämällä luokkatilaan tarpeelliset apuvälineet, kehittämällä opintojen suoritusmahdollisuuksia yksilöllisillä järjestelyillä sekä mukauttamalla opetusta tai opiskeluympäristöä vammaisen opiskelijan tarpeita vastaavasti.

Oppimisympäristöjen monipuolistuessa ja digitalisoituessa myös vammaiset nuoret voivat saada uusia mahdollisuuksia suorittaa opintoja (esimerkiksi lukiodiplomin suorittaminen). Vammaisfoorumi pitää myönteisenä, miten luonnoksessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus yksilölliseen erityisopetukseen. Vammaisfoorumi haluaa korostaa kohtuullisten mukautusten järjestämistä.

Hyvinvointi ja osallisuus

Vammaisfoorumi huomauttaa, että aliedustetut ryhmät käsitteenä on laaja. Tarvitaan erityisesti vammaisten ihmisten kysymyksiin paneutumista.

Aliedustetuista ryhmistä puhuminen peittää helposti alleen vammaisten ihmisten yksilölliset tarpeet. Jotta vammaisten ihmisten koulutukseen osallistuminen olisi varmallalla pohjalla, tulee vammaisia ihmisiä käsitellä omana ryhmänään eikä sulauttaa aliedustettuihin ryhmiin. Myös laadunhallinnan ja arvioinnin näkökulmasta on tehokasta ja tarkoituksenmukaista, että vammaisia ihmisiä ja heidän tarpeitaan sekä tukitoimiaan käsitellään omana ryhmänään.

Vammaisfoorumi muistuttaa koulutusjärjestelmän resurssien riittävyyden takaamisen välttämättömyydestä.

Kehittyvä toimintakulttuuri

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että myös vammaiset opiskelijat osallistetaan toimintakulttuurin kehittämiseen. Toimintakulttuurin kivijalkana tulee olla yhdenvertaisuus. Keskeisiin sidosryhmiin ja kumppanuuksiin on tärkeää nostaa myös valtakunnalliset vammaisjärjestöt.

Saavutettava lukiokoulutus

Vammaisfoorumi pitää myönteisenä, että vammaiset ihmiset on nostettu selkeästi esiin omana ryhmänään. Lukiokoulutuksen saavutettavuuden varmistamiseksi on huolehdittava kaikkien ryhmien osallistamisesta.

Laatustrategian toteuttamisesta

Laatustrategian toteuttamisessa on tärkeää osallistaa myös sidosryhmät. Vammaisfoorumi osallistuu mielellään laatustrategian toteuttamiseen.

Liite

Luonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjä määrittää omat seurattavat indikaattorit. Vammaisfoorumi esittää, että tietyt indikaattorit ovat kaikille yhteisiä.

Vammaisfoorumi esittää, että otsikko Saavutettava lukiokoulutus korvataan otsikolla Saavutettava ja esteetön lukiokoulutus. Vammaisfoorumi ehdottaa edelleen, että otsikon alle lisätään kohta ”ratkaisut vammaisten opiskelijoiden koulutusmahdollisuuksien edistämiseksi”. Vammaisfoorumi esittää, että kohtaa Esteetön lukiokoulutus kehitetään edelleen niin, että indikaattoriksi nostetaan esteettömät koulurakennukset, sähköisten oppimisjärjestelmien saavutettavuus, piha-alueiden esteettömyys, aistiesteettömyys sekä tehdyt saavutettavuus- ja esteettömyyskartoitukset. Vammaisfoorumi ehdottaa, että otsikko ”digitaaliset ratkaisut opetuksen järjestämiseksi ja saavutettavuuden parantamiseksi” korjataan muotoon ”Saavutettavat digitaaliset ratkaisut opetuksen järjestämiseksi ja saavutettavuuden parantamiseksi”.

Vammaisfoorumi ehdottaa myös, että otsikon Digitaalinen toimintaympäristö alle lisätään kaikkien digitaalisten ja sähköisten toimintajärjestelmien saavutettavuus ja näiden järjestelmien saavutettavuuden jatkuva testaaminen ja arviointi.

Vammaisfoorumi ehdottaa myös, että otsikon Laadukas oppiminen alle lisätään opintojen henkilökohtaistaminen, ohjauksen ja erityisen tuen järjestäminen, kohtuulliset mukautukset ja yksilölliset järjestelyt (millaisia ja kuinka monelle toteutettu), poissaolot sekä niiden kesto ja syyt.

Kokko Sari
Vammaisfoorumi ry